

ВІСПА ПТИЦІ

Vicia ptyci (Variola avium, vicia-дифтерит птиці) — контагіозна хвороба, що характеризується утворенням на шкірі специфічних віспин, а на слизових оболонках ротової порожнини, верхніх дихальних шляхів та кон'юнктиві очей — дифтеритних плівок та нашарувань.

Поширення хвороби. Захворювання птиці на віспу реєструється в багатьох країнах світу. Економічні збитки пов'язані з високою летальністю, зниженням несучості, низьким виходом пташенят при інкубації.

Збудник хвороби — ДНК-геномний вірус із родини *Poxviridae*. В уражених тканинах вірус виявляється у вигляді тілець Борреля або тілець Боллінгера. Забарвлені за Пашеном віріони віспи виявляються за середнього збільшення під світловим мікроскопом. Вірус віспи дуже стійкий у зовнішньому середовищі. Віспинки, що відпали зі шкіри, зберігають свою заразливість при розсіяному світлі до 2 міс. Вірус залишається життєздатним у ліофілізованому стані під вакуумом до 8 років. Чутливий до етилового спирту, швидко гине в разі гниття.

Епізоотологія хвороби. На віспу хворіють в основному кури та індики. Більш чутливі молоді птахи, особливо в період статевого дозрівання. Качки й гуси малосприйнятливі до вірусу віспи. Джерелом збудника інфекції є хвора й перехворіла птиця, яка впродовж 2 міс після видужування виділяє вірус із віспяними кірочками, фекаліями, слизом з ротової й носової порожнин, витіканнями з очей. Факторами передавання збудника можуть бути контаміновані збудником корми, вода, яйця, підстилка, інвентар. Вірус поширюють кровосисні комахи та кліщі. Зараження відбувається контактно, перорально та респіраторним шляхом.

Патогенез. Після проникнення в епітеліальні клітини ушкодженої шкіри чи слизових оболонок вірус швидко репродукується, потрапляє в кров, спричинюючи віремію та генералізацію процесу. Характерною особливістю патогенетичної дії вірусу віспи є утворення специфічних епітеліом на гребені й борідці та дифтеритних плівок на слизових оболонках ротової порожнини, гортані, трахеї. Дифтеритні нашарування нерідко стають причиною утруднення дихання, задухи і навіть загибелі хворої птиці.

Клінічні ознаки хвороби. Інкубаційний період триває від 3 до 20 діб. Перебіг хвороби **підгострий та хронічний**. Розрізняють **віспяну, дифтеритну та змішану форми** хвороби. При **віспяній** формі у захворілої птиці на шкірі голови, гребеня, сережок, на ногах з'являються блідо-жовті плями, які невдовзі перетворюються на поверхневі бородавчасті вузлики (епітеліоми), просочені клейким ексудатом. Через 10 - 15 діб вузлики підсихають, зменшуються в розмірах і наприкінці 4 — 6-го тижня відпадають. Хвора птиця видужує.

Дифтеритна форма має повільніший перебіг, супроводжується утворенням на слизовій оболонці ротової порожнини, глотки, язика, а іноді гортані та стравоходу дифтеритних плівок, що мають вигляд сірувато-жовтих напластувань і щільно прилягають до слизової оболонки. Після видалення плівок оголюються кровоточиві ерозії та виразки, які невдовзі знову вкриваються плівками. У захворілої птиці спостерігають утруднене дихання, виснаження, різке зниження

несучості. Видужання настає через 5 — 6 тижнів. У перехворілої птиці дуже повільно відновлюється несучість.

За змішаної форми хвороби виявляється одночасне ураження шкіри й слизових оболонок. Перебіг захворювання тяжкий, часто закінчується загибеллю.

Патологоанатомічні зміни. Характерні зміни відмічають на шкірі та слизових оболонках. Дифтеритні ураження слизових оболонок ротової й носової порожнин, гортані, трахеї, бронхів, повітроносних мішків мають вигляд сироподібних напластувань жовто-сірого чи бурого кольору. Повітроносні мішки й трахея іноді заповнені фібринозною масою.

Діагноз ґрунтується на аналізі епізоотологічних, клінічних даних, патологоанатомічних змін та результатів лабораторних досліджень, які включають світлову та електронну мікроскопію мазків із патологічного матеріалу для виявлення елементарних тілець Борреля й виділення вірусу в курячих ембріонах. У лабораторію для дослідження надсилають 5 — 6 клінічно хворих птахів. Серологічну діагностику проводять за допомогою реакції імунофлуоресценції (РІФ) та реакції дифузної преципітації (РДП) в агаровому гелі.

Диференціальна діагностика передбачає виключення інфекційного ларинготрахеїту, пастерельозу, гіповітамінозу А, аспергільозу, кандидамікозу.

Імунітет та імунізація. У перехворілої на віспу птиці імунітет триває 2 — 3 роки. Для проведення запобіжних щеплень проти віспи запропоновано **суху вірусвакцину з вірусу віспи голубів зі штаму НД**. Вакцину застосовують для щеплень курчат з 1 - 1,5-місячного віку шляхом втирання в перові фолікули гомілки.

Профілактика та заходи боротьби ґрунтуються на організації захисту птахоферм від занесення збудника віспи, своєчасній діагностиці захворювання, виявленні та ліквідації джерела збудника хвороби і факторів його поширення. У разі появи захворювання птахоферму оголошують неблагополучною і запроваджують карантинні обмеження із заборонаю вивезення птиці та яєць для інкубації. Всю хвору й підозрювану щодо захворювання на віспу птицю, а також слабку молодь птиці забивають на санітарній бойні. Умовно здорову птицю, яка не має клінічних ознак хвороби, використовують на м'ясо. Клінічно здорових курей щеплюють. Обмеження з неблагополучної птахоферми знімають через 2 міс після ліквідації захворювання і проведення остаточної дезінфекції.